

Το προσφυγικό κίνημα σήμερα και ο αντιπροσφυγικός αναθεωρητισμός

Βλάσης Αγτζίδης

Ο Βλάσης Αγτζίδης είναι διδάκτωρ σύγχρονης ιστορίας, μαθηματικός. Βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών για τη συγγραφή της ιστορίας των ελληνικών κοινοτήτων στις βορειοανατολικές περιοχές του Εύξεινου Πόντου

Τα ζητήματα που σχετίζονται με τη διατήρηση και την καλλιέργεια της ιστορικής μνήμης αποτελούν βασικό άξονα των ευρωπαϊκών πολιτισμικών προβληματισμών κατά την τελευταία εικοσαετία. Παράλληλα με νέες θεωρητικές αναζητήσεις για μια πιο σύγχρονη πρόσληψη των ταυτοτήτων, εθνικών και κοινωνικών, το κίνημα για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης έθεσε τη σφραγίδα του στους σύγχρονους προβληματισμούς στην Ευρώπη.

Το αντίστοιχο φαινόμενο στην Ελλάδα εκφράστηκε με τρεις τρόπους: α) με το προσφυγικό κίνημα που επανέφερε στο προσκήνιο τις τεχνηέντως απωθημένες τραγικές στιγμές της Εξόδου από την καθ' ημάς Ανατολή,

β) με το κίνημα διεκδίκησης αποζημιώσεων από τη Γερμανία για τα εγκλήματα των Ναζί κατά τη διάρκεια της τριπλής Κατοχής της Ελλάδας (1941-1944) και

γ) με την ανάδειξη του εβραϊκού Ολοκαυτώματος και την εν ψυχρώ εξόντωση τους ελληνικού εβραϊσμού στο Άουσβιτς.

Η προσφυγική πλευρά του φαινομένου αυτού θα συναντήσει τη σφοδρή αντίδραση από ένα πολύχρωμο πλήθος πρακτόρων, προπαγανδιστών, ιστορικών και δημοσιογράφων, που συγκροτούν αυτό που χαρακτηρίζουμε «αντιπροσφυγικό αναθεωρητικό ρεύμα» στην Ελλάδα. Βασικός στόχος αυτού του ρεύματος είναι η ακύρωση των κατακτήσεων της κοινωνίας των πολιτών, που στη δεκαετία του '90 πέτυχε την καθιέρωση δύο επίσημων Ημερών Μνήμης για τη Γενοκτονία του ελληνοισμου της Ανατολής, της 19ης Μαΐου για τον Πόντο και της 14ης Σεπτεμβρίου για το σύνολο της Μικράς Ασίας (συμπεριλαμβανομένου και του Πόντου).

Το ρεύμα αυτό πέτυχε να δυσφημήσει το προσφυγικό κίνημα και κυρίως το ποντιακό, εκμεταλλευόμενο τα εσωτερικά του προβλήματα και κάποια χονδροειδή ιστορικά λάθη που έγιναν στο παρελθόν. Συγκεκριμένα αξιοποίησε τις εσωτερικές αντιφάσεις του προσφυγικού κινήματος και ειδικά του

ποντιακού, με την αδυναμία των οργανωμένων φορέων να συνδεθούν αποτελεσματικά με την υπόλοιπη κοινωνία, με την αναποτελεσματικότητα της σχετικής ιστοριογραφίας που αναπτύχθηκε, με τα επικοινωνιακά λάθη και με την εσωτερική υπονόμηση από επίδοξους κυρίαρχους, τόσο σε πολιτικό όσο και σε επιστημονικό επίπεδο.

Ικανή και αναγκαία συνθήκη για την αποτελεσματική αντίκρουση αυτού του ρεύματος είναι κατανόηση όλων των πλευρών του ζητήματος, του ιστορικού βάθους αυτής της ρήξης των προσφύγων του '22 με ομάδες και ρεύματα του ελλαδικού χώρου, η αποκρυπτογράφηση του ρόλου του αντιπροσφυγικού αναθεωρητισμού, από ιστορικής αλλά και σύγχρονης πολιτικής απόψεως.

Το ιστορικό βάθος

Το προσφυγικό κίνημα υπάρχει ως διακριτό κίνημα πολιτών από την επαύριο της μικρασιατικής Καταστροφής του '22. Πόντιοι, Ίωνες, Θρακιώτες θα ιδρύσουν τους συλλόγους τους και τα πνευματικά τους ιδρύματα, θα προσπαθήσουν να διασώσουν το λαογραφικό πλούτο των περιοχών προέλευσής τους και θα αρθρώσουν έναν πολιτικό λόγο. Όμως οι ευρύτερες συνθήκες δεν θα επιτρέψουν τις προσφυγικές οργανώσεις να εκφράσουν δημόσια κριτικά απέναντι στον τουρκικό εθνικισμό και στην πολιτική της Ελλάδας που οδήγησε στη Μικρασιατική Καταστροφή. Η μηχανισμοί καταστολής του προσφυγικού λόγου θα είναι ισχυρότατοι και θα παραμένουν εν ισχύ σχεδόν μέχρι τη δεκαετία του '80.

Τότε και με αφορμή την εμφάνιση ενός διεκδικητικού ριζοσπαστικού ποντιακού κινήματος θα δημιουργηθεί η πρώτη ρωγμή στην ενιαία αντιπροσφυγική πολιτική συμπεριφορά της «μητέρας-πατρίδας». Το πρώτο από κέρδος θα είναι η αναγνώριση της Γενοκτονίας στον Πόντο το 1994 και την καθιέρωση της 19ης Μαΐου ως Ημέρας Μνήμης. Στη συνέχεια, η ολοκλήρωση της απόπειρας καταξίωσης της ιστορίας των Ελλήνων

της Ανατολής θα συμβεί με την ομόφωνη απόφαση του '98 για αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ελλήνων στο σύνολο του μικρασιατικού εδάφους και τη θέσπιση της 14ης Σεπτεμβρίου –ημέρας που οι κεμαλικόι ολοκλήρωσαν το θρίαμβό τους με την πυρπόληση και τη σφαγή της Σμύρνης- ως Ημέρας Μνήμης.

Όμως, στο σημείο αυτό, τα παραδοσιακά αντιπροσφυγικά αντανακλαστικά του ελλαδικού πολιτικού συστήματος άρχισαν να επανακάμπτουν με αποφασιστικότητα. Η απόφαση της Βουλής των Ελλήνων του '98 θα τεθεί σε ισχύ, αλλάζοντας στο Προεδρικό Διάταγμα τον όρο «Γενοκτονία» με τον όρο «Καταστροφή».

Ο σημείο αυτό, είναι το σημείο καμπής. Τότε θα κλείσει το περιστασιακό ιδεολογικό ρήγμα στην ελλαδική ιδεολογία που άνοιξε τη δεκαετία του '80. Με μαθηματική ακρίβεια, η επόμενη αντίδραση του συστήματος θα ήταν η αφαίρεση των κατακτήσεων των προσφύγων. Είτε διοικητικά, είτε με άλλες τεχνικές. Όπως τη δυσφήμιση, τη συκοφαντία και τη γελοιοποίηση του προσφυγικού κινήματος. Όλες αυτές τις μεθόδους και τις τεχνικές τις βλέπουμε να βρίσκονται σήμερα σε πλήρη εξέλιξη. Από την αναπαράγωγή των εθνικιστικών τουρκικών θέσεων, που επιχειρεί ο Νακρτζάς, μέχρι την αφελή επιστημονικά προσέγγιση της Ρεπούση και τη συστηματικοποίηση της αντιπροσφυγικής κριτικής από τον Κωστόπουλο του «Ιού».

Πώς ξεκίνησε η ρήξη με τον ελληνοισμό της Ανατολής

Η ρήξη των βασικών πολιτικών τάσεων του ελλαδικού χώρου με τον ελληνοισμό της Ανατολής εντοπίζεται στις αρχές του 20ου αιώνα. Οι αιτίες όμως της εμφάνισής της μπορούν να ανιχνευτούν μόνο με την καλή αποτύπωση των ιστορικών αντινομιών που σχετίζονται με την ελληνική πολιτική αποκατάσταση του 19ου αιώνα.

Ο νοτιοελλαδικός χώρος, λόγω